

HANNEKE
FRANCKEN

INSTINCT

INSTINCTEN ZIJN OVERLEVINGSMAATREGELEN DIE ONBEWUST INGEGEVEN WORDEN, AAN DE HAND VAN AANGEBOREN REACTIES. HET IS EEN AUTOMATISME DAT BIJ DIEREN HET DOEN EN LATEN BEPAALT, MAAR IS OOK BIJ MENSEN EEN NATUURLIJK REACTIEVERMOGEN. TAAL IS TER COMMUNICATIE, EN WEERHOUDT MENSEN ER VAAK VAN HUN INTUÏTIEVE INGEVINGEN GEWAAR TE WORDEN, EN ALS DRIJFVEER TE HANTEREN. HIERDOOR HANDELEN MENSEN VEELAL NIET INSTINCTIEF.

‘Zijn wij mensen een superieur ras en staan wij daardoor boven al het andere?’ In de natuur zijn mensen om tal van redenen. We wonen, overleven, ontspannen en werken in deze natuur en we vullen de ruimte van de natuur op met onze behoeftes. Is de natuur er om aan te onderwerpen of is zij er voor ons mensen?

Punch drunk love 219,5 x 150 cm Leiden 2006

No title 221 x 150 cm Leiden 2007

Drop out 100 x 140 cm Leiden 2006

No title 100 x 140 cm Leiden 2006

Black Mombassa 140 x 100 cm Leiden 2006

Dear chocolat honey bunny 140 x 100 cm Leiden 2006

Side dish 100 x 140 cm Den Helder 2009

15.07.2009 30.09.2009

VOOR HANNEKE FRANCKEN IS HET TIJDELIJKE ATELIER IN HET VOORMALIGE POMPGEMAAL VAN DEN HELDER EEN THUISKOMEN. HET WUIVENDE HELMGRAS, DE DUINDOORNSTRUIKEN EN DE SCHUIMENDE BRANDING DOEN HAAR DENKEN AAN KATWIJK WAAR ZIJ IS OPGEGROEID. VAAK ZWIERF ZIJ LANGS HET STRAND. WAADDE ZE DOOR DE GOLVEN EN ZOCHT NAAR BRAMEN EN EIEREN IN DE DUINEN. EN NOG STEEDS IS ZIJ IN DEZE NATUUR TE VINDEN. MAAR DIE VERBONDENHEID IS NIET LANGER VANZELFSPREKEND. EENMAAL VOLWASSEN WERD ZE ZICH BEWUST VAN DE KLOOF TUSSEN MENS EN NATUUR. EEN KLOOF DIE ZE IN HAAR TEKENINGEN PROBEERT TE OVERBRUGGEN. 'WE ZIJN TOTAAL VERVREEMD'.

Een goed voorbeeld is het stilleven uit de serie met de veelzeggende titel 'Forbidden Fruit'. Hoewel Francken niet buiten heeft getekend, zijn er wonderlijke parallellen tussen het uitzicht vanuit het Pompgemaal en de tekening. Direct achter het raam rijst de begroeide duinhelling op met een wirwar van lange dennennaalden, dennenappels, helmgras en bewegende lichtvlekken. En ook in de tekening zit je met je neus op het landschap. Je ziet de aarde van bovenaf, waarbij je inzoomt op wat daar groeit en vergaat: het vergane verenkleed van dode patrijzen, lijsters of leeuweriken in close-up, verfijnd getekend in zilvergrijs potlood. En dennennaalden, heeremoes, of zijn het wieren?

Welke plant- en diersoorten zijn afgebeeld is niet te zeggen, maar Francken is niet uit op het kopiëren van de natuur. Ze wil een verhaal vertellen, waarbij ze vrijelijk gebruik maakt van foto's, kunsthistorische motieven en andere beelden die ze vindt. Zo slingert zich op 'Forbidden Fruit V' een banderol door het struweel. En in het midden zie je een klassieke gouden schaal met druiven, die echter niet van boven, maar van voren is afgebeeld. Francken wisselt letterlijk van standpunt en zet de traditie naar haar hand.

Sommige details zijn uitgewerkt in potlood of pastel. Andere lossen op in een waas van spraypaint, zodat je niet kunt scherpstellen met je blik. Zo ontstaat er een diffuus gebied, die schemerzone tussen leven en dood waar nieuw leven uit opborrelt, met lichtende celstructuren die als zeepbellen naar de oppervlakte drijven.

Vandaag de dag is de dood een taboe. Sterven gebeurt achter gesloten deuren. En het doden van dieren wordt voltrokken in grote abattoirs, ver buiten de stad. Maar als dochter van een slager was Francken vertrouwd met de aanblik

van dode dieren. En ze is gefascineerd door het transformatieproces van dood en leven. 'In een andere leven was ik misschien patholoog-anatoom.'

Zo observeerde ze de spreekwiel die tegen haar venster aanvloog, en legde de in ontbinding zijnde vogel liefdevol vast in dunne potloodlijnen. Tijdens een wandeling in de bergen zag ze een dode geit, overdekt door krioele insecten, omringd door uitbundig bloeiende bloemen. Het één kan niet zonder het ander. De dood is de voedingsbodem voor nieuw leven en een onmisbare schakel in de cyclus van de natuur. Dat besef spreekt uit haar moderne stilleven. Dode dieren worden gecombineerd met de rijpe vruchten en kleurrijke, soms met glitters bestrooide bloemslingers. Een overdadige, haast kitscherige schoonheid om onze angsten te bezweren.

Haar werk is een pleidooi voor de aanvaarding van de dood, maar stelt ook ethische vragen aan de kijker. De vogels in de serie 'Forbidden Fruit' zijn neergeschoten door een jager. Mag dat? Of is dat 'Verboden Fruit'? Of slaat de titel op de appel van Eva, de Boom der Kennis, die de mens in staat stelt om de natuur aan zich te onderwerpen...?

Die vragen houden Francken bezig. In 2001 maakte ze een tekening van naakte mensen die insecten kwellen, met de titel 'Natural Born Killers'. Het doden van dieren is op zich niet verkeerd, vindt Francken. 'Wij worden ook gedreven door onze instincten. Wij zijn ook dieren. Maar waar halen wij het recht vandaan om ons superieur te voelen en de natuur systematisch te exploiteren?'

Francken las boeken van Dian Fossey en Frans de Waal, op zoek naar onze oorsprong. Ze reisde dierentuinen af en tekende apen en gorilla's, die ze het liefst in het wild, in het Virungapark in Afrika zou observeren, en niet in gevangenschap. En zo tekende ze in 2003 een vrouw in innige omhelzing met een gorilla, als verbeelding van het paradijs.

Haar nieuwste tekeningen, die zijn ontstaan in het voormalige Pompgemaal, zijn gewijd aan het water. Op deze plek in de duinen van Den Helder werd tot voor kort het drinkwater omhoog gepompt, om onze dorst te lessen. Maar in plaats van de soepel werkende machines tekent Francken historische waterspuwers en zeegoden, als stofferij voor de weelderige zeebanketten met schelpdieren en vissen die ze bij de visafslag zag. In de Oudheid werden de zee, de rivieren en de bronnen als goden voorgesteld, uit eerbied voor het levengedevende water. Dat ontzag is verdwenen. We hebben de natuur geëxploiteerd, maar we zijn nog steeds afhankelijk. Misschien wel meer dan ooit.

Anne Berk augustus 2009

Forbidden fruit I 178 x 124 cm Leiden 2007

Forbidden fruit V 180 x 126 cm Leiden 2007

Forbidden fruit III 205 x 133,7 cm Leiden 2007

Forbidden fruit IV 206,8 x 137,5 cm Leiden 2007

DEN HELDER

Samen met de gemeente Den Helder heeft het Fonds BKVB een karakteristiek vroeg 20^e eeuwse waterpompgemaal, een provinciaal monument gelegen in een natuurgebied in de duinen, opgeknapt en geschikt gemaakt als werk- en verblijfsruimte voor kunstenaars. Het gastatelier is naast de buitenlandateliers de eerste permanente verblijfsmogelijkheid van het Fonds BKVB in Nederland. Het gastatelier ligt aan de rand van een uitgestrekt en beschermd duingebied, op ongeveer 15 minuten van zowel het centrum als het strand van Den Helder. De woon/werkruimte is ca. 220 m² groot en circa 5 meter hoog.

Al lijken de tekeningen van Hanneke Francken als uitgangspunt de natuur te hebben, toch vindt Francken in de 'concrete' natuur niet de oplossingen voor haar werk. De vluchtigheid van het bestaan en invloeden van de stad lijken steeds dichterbij te komen, in verband met de toename van bevolking en de bouw van huizen. Grenzen vervagen. In haar visie is de natuur tegenwoordig onlosmakelijk verbonden met de stad. De vraag die Hanneke Francken zichzelf stelt is: 'Zijn wij mensen een superieur ras en staan wij daardoor boven al het andere?'

Ook het Pompgemaal is ontstaan door de hand te kunnen leggen op de manier waarop de natuur zich gedraagt. In onze gecultiveerde samenleving is dit een interessant gegeven wat Francken bezig houdt. De natuur kan gezien worden als natuur in de idyllische zin en biedt bescherming en ontspanning, terwijl de stad de chaos, bedrijvigheid, ontmoetingen, vervuiling en adrenaline met zich mee brengt. Ook hier wordt er onbewust een balans gevonden.

Het verblijf in het Pompgemaal heeft Francken de unieke mogelijkheid geboden een langere tijd te verblijven dichtbij een duingebied en een stad. Tijdens de periode in het Pompgemaal heeft Hanneke Francken zich gericht op het maken van een serie tekeningen. Hanneke Francken heeft haar onderzoek gebaseerd op de tegenstrijdigheden van het gedrag van de inwoners van Den Helder in samenhang met het omliggende duingebied. Wat voor invulling geven de mensen aan de aanwezigheid van de natuur in hun dagelijks leven?

Het Pompgemaal refereert ook aan deze tegenstrijdigheid en speelt een belangrijke rol in de tekeningen van Hanneke Francken. De functie van het Pompgemaal om het 'water te beheersen' doet denken aan de symbolische verklaring van water in de kunstgeschiedenis. Te denken valt aan de talrijke fontein en bruggen in Italië en Frankrijk. Oude -en nieuwe waterwegen werden geëerd met een monument zoals een fontein met de afbeelding van een mythologisch figuur of gebaseerd op een religieus verhaal. Deze ontleende symboliek uit het verleden is in het werk van Francken terug te vinden en in haar tekeningen is te zien dat het Pompgemaal als drager van hetzelfde uitgangspunt terug komt.

Fruits de mer 206 x 140 cm Den Helder 2009

Zonder titel 218 x 150,6 cm Den Helder 2009

**'VERLIEZEN IS EEN ERVARING NAAR EEN
NIEUWE WEG EEN NIEUWE GELEGENHEID
OM OP EEN ANDERE MANIER TE DENKEN**

**VERLIEZEN IS NIET 'T EIND VAN ALLES,
MAAR 'T EINDE VAN EEN BEPAALDE
MANIER VAN DENKEN.**

**WIE ERGENS VALT,
STAAT ERGENS ANDERS WEER OP,
DAT IS DE WET VAN HET LEVEN'**

MOHAMMADE MOGTARI

HANNEKE FRANCKEN

PERSONALIA

Geboren 1976 Rijnsburg

Woont en werkt in Leiden

website www.hannekefrancken.nl

OPLEIDINGEN

Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Den Haag

Academie Sztuk Pięknych w Gdansk, Polen

SOLOTENTONSTELLINGEN

2002 CBK Centrum Beeldende Kunsten, Leiden; Instinct (beeld evenbeeld)

2008 Galerie Lutz, Delft; Bewilderd

2009 Pompgemaal, Den Helder, AIR (artist in residence) gastatelier BKVB

GROEPSTENTONSTELLINGEN

2003 De Waag, Leiden; It's only human

2006 Pulchri Studio, Den Haag; De tekenaar

2006 De Uithof, Utrecht; Family of men - organisatie SKOL

2006 Lek Art, Culemborg; De tijd - curator Cris Will

2006 CBK, Almere; Dooddoeners

2006 ABC architectuurcentrum in samenwerking Teylers Museum, Haarlem; Het testament

2007 Grote kerk, Alkmaar; Als man en vrouw schiep hij hen

2008 Stichting P'arts, Bilt/Rhenen; Lint vol lust

PUBLICATIES

2002 Beeld Evenbeeld catalogus, Leiden

2004 Uitgelicht 04 Fonds BKVB catalogus, Amsterdam

2004 Dossier Tekenkunst, Kunstbeeld magazine, Anne Berk

2006 De condition humaine, Lucasx magazine, Véronique Hoedemakers

2006 Het Testament catalogus, ABC architectuur centrum, Haarlem

2006 Gerrit van Houten catalogus, Groningen

2008 Erotische kunst door de eeuwen heen, DUF magazine

2009 publicatie n.a.v werkperiode Binnenland atelier pompgemaal Den Helder, Fonds BKVB

BEURZEN/PROJECTEN

2003 startstipendium Fonds BKVB

2006 basisstipendium Fonds BKVB

COLOFON

Publicatie Hanneke Francken, Oplage 250 exemplaren. **Tekst** Anne Berk, Hanneke Francken

Ontwerp Pepijn Oldenburg, www.oldenburgvc.nl **Fotografie** Tekeningen Ronald van Wieren, Impressie foto's Hanneke Francken.

© 2009 Hanneke Francken en Pepijn Oldenburg. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en / of op enige andere wijze openbaar worden gemaakt zonder voorafgaande toestemming van Hanneke Francken.

Deze publicatie kwam mede tot stand met steun van het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst, Amsterdam en gemeente Den Helder.

Met dank aan: Jochem Zwartjes, Karin van Rossum en Gouke van der Vliet en de kinderen.